

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1886. l.

XXVI. leto.

Slomšek pa Pestalozzi.

Ali je „Blaže in Nežica“ res plagijat?

(Dalje.)

Iz take zagrizlosti in popolne nepoznanosti naših razmer se rodé članki o „Zukunft= Slovenien“, „La grande Slovenia“, i. t. d., katera podla obrekovanja se dadé strniti v dve točki: 1. kar je (slovenskega) izvirnega, je slabo, 2. kar je dobrega, je poslovenjeno.

Čestiti čitalec! Vem da mi poréčeš, kaj da spada to sem, kaj da se vjema z nadpisom mojega spisa! — Práv imaš. Pa zdelo se mi je primerno od teh splošnih opomb preiti na neki podoben poseben slučaj. Vem sicer, da se mi pri tem nekako godí, kakor se je godilo samemu „kralju in proroku“ nemških pedagogov, da se mu nadpis ni vjemal sè sledečim spisom. A to me nič ne moti. Česar moči ne zmorejo, naj dostavi dobri namen. Dober namen pa je izvestno namen braniti dobro imé prvega slovenskega pedagoga, nepozabljivega Slomškega. Dragi bralec! Vprašaš me gotovo dalje: Kedó pa je tisti predrznež, ki se upa kratiti dobro imé našemu Slomšku? — Bil je jeden góri naslikanih tujcev, ali bolje: potujčencev, katerih nam žal tudi mej učiteljstvom ne primanjkuje. Mož, kojega popačeno slovensko imé dovolj kaže, kde da mu je zibelka tekla, kateremu je bilo nekaj časa izročeno celó nadzorovanje slovenskih šol v sežanskem okraji, ón, kateri ima še dan danes največe veselje spotikljivo dopisovati o slovenskem šolstvu nemškim „liberalnim“ šolskim listom. Trdil je namreč javno, da je Slomšek znano pedagogično delo „Blaže in Nežica“ prepisal od Pestalozzi-ja.

Ljubezen do našega pedagogičnega slovstva, spoštovanje do prvega našega pedagoga me sili, da to hudobno obrekovanje javno zavrnem ter z dokazi izpodprem. Ne pričakuj torej, dragi čitalec, da ti podam tú temeljito primerjalno razpravo o delovanji imenovanih dveh pedagogov, kakor utegneš iz nadpisa sklepati! Storití hočem to le toliko, kar se mi vidi potrebno v dokaz, da je Slomškov „Blaže in Nežica“ popolnoma samostojno delo ter nikakor kak plagijat Pestalozzi-jevega „Lienhard und Gertrud“ ali „Wie Gertrud ihre Kinder lehrt“.

Ivan Henrik Pestalozzi je bil po svojej vzgoji človek, kakor nam jih še dan danes ne manjka: bil je človek jednostransko vzgojen. Užé pri petem letu svoje starosti je bil vsled očetove smrti prepuščen materi v vzgojo. Materinemu prigovarjanju, opominjevanju in vzgledu je pripisovati Pestalozzijevo občutljivo srce za vsako potrebo in silo, t. j. moč óne neskončne ljubezni, s katero mu je bilo mogoče izvrševati dela, za koja ni bil — po lastnem priznanji — nihče nezmožnejši nego ón sam, iz koje mu je

izvirala moč v zatajevanji samega sebe, vsled česar so mu bile največje težave lahke, ako je vedel, da koristi ž njimi svojemu bližnjiku. Ali manjkalo mu je — kakor pripoveduje sam — kar bi mu bilo vzbudilo in razvilo moško moč, moško izkušnost, moško mislenost in moško vajo. To je bilo tudi vzrok, da je bilo blizu da ne vse njegovo življenje neko poizkuševanje. Posvetil se je najprej duhovskemu stanu, ta popustivši se poprime pravdoznanstva, vsled pretežavnih studij oboli, postane ekonom in slednjič, približavši se svojemu pravemu vzoru, vsklikne: *Ich will Schulmeister werden!*

Pri vsem tem različnem delovanju ga je vodila edino le ljubezen za niže ljudstvo, čut za prave potrebe tega ljudstva in nagon za izboljšanje ljudske omike. Ta ljubezen, ta čut, ta nagon ga je naredil „kralja in proroka“ nemških pedagogov, ta ljubezen, čut in nagon je tudi svrha in temeljna misel njegovih dveh naj važnejših, gori navedenih pedagoških del: „Lienhard und Gertrud“ in „Wie Gertrud ihre Kinder lehrt“.

To temeljno misel je oblekel v prvej knjigi (Lienhard und Gertrud) v obliko pripovesti. Pestalozzi nas pelje v njej*) v kočjo zidarja Lienharda, dobrega moža, ki pa vender dela ženo in otroke nesrečne. Lienhard tiči v rokah „vogt“-a (podžupana) Humelna, ki zapeljuje svoje sovaščane v svojo krčmo, da zabredajo v dolgove, potrebo in grehe. Pomoč pride. Arner, grajščak obljubi Lienhardu zidanje zidú okoli cerkve. Zarad tega „vogt“ sluti, da se prikazuje v vasi nov duh. V krčmi se shajajo rokovnjaški postopači, zarotujoči se zoper vse, kar je dobrega, mej seboj pa nejedini in nedoverni. Iz tega temnega ozadja se prijazno dviguje slika Lienhardove hiše, kojoj se je vrnil mir in pa resna Rudi-jeva sobica, v katerej blagoslavlja umirajoča mati svojega sina. Njen blagoslov zopet sezida sinu hišo. „Vogt“ mu je bil po krivej prisegi ugrabil travnato senožet. Pri novem hudobnem naklepu mu pade po posebni naključbi krinka raz obraz. Njemu in obožcem se zgodi pravica. Ko je bil glavni zapeljivec odstranjen, obrnilo se je v vasi vse na bolje.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Oroslav Caf (Juri — Cafov) r. 13. apr. 1814 na Rečici pri sv. Trojici v Slovenskih Goricah, zvršil šole latinske v Mariboru, modro- in bogoslovje v Gradcu, svečenik l. 1837, kaplan v Lebringu pri Vildonu, l. 1839 v Framu pri Slivnici, l. 1859 v semenišču Mariborskem podravnatelj in profesor duhovnega pastirstva, l. 1861 beneficijant ali nadarbenik pri mestni župniji v Ptuj, u. v blaznosti 3. jul. 1874 (Zora 1872 str. 40. 41. — Letopis Matič. Slov. 1878 str. 72 — 101. — Knjiž. Zgod. Slov. Štajerja 1883 str. 112 — 114).

V mladih letih poskuševal se je včasih s a) pesnijo, na pr. 15. dec. 1834. G. A. Caf. Bel. (Vid. Ltps. 89):

1. Vse na sveti se menjava,
K robu leze slavni car,
Junost sehne, kako trava,
Zlato prahu dava dar.	2. Pesni sladki molk sleduje,
I mraz času toplemu,
Radost gorko se žaluje,
Padne cvet prijateljstvu.
3. Kto iz burje se izbavi,
Gine bedno strelami,
Mir po vojni se razjavi,
Hodi po mrtvečini.	4. Slava prhne v razvalinu,
Strašni grad se razdrobi,
Liki tržestva preminu
Mudrost sebi ne véri.

*) Primerjaj „Geschichte der Pädagogik“ v. Rob. Nieberggäh!